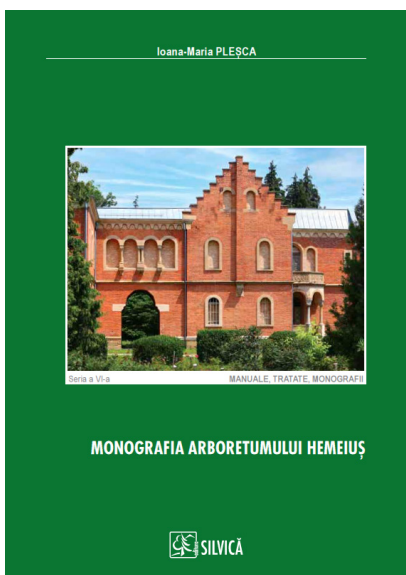

Ioana-Maria Pleșca: Monografia Arboretumului Hemeiuș, Editura Silvică, Voluntari, 2023, 212 p. ISBN 978-630-6623-01-3

În România, există actualmente un număr semnificativ de parcuri dendrologice (arboretum-uri), unele chiar spectaculoase prin complexitatea lor și cu o istorie fascinantă ce se întinde pe câteva secole. E îndeobște cunoscut că cele mai multe au apărut în Transilvania, în secolele XVIII-XIX, pe lângă castele, conace și curți nobiliare, cu scopul de a înfrumuseța aceste domenii. Majoritatea acestor parcuri au intrat într-un con de umbră și într-o continuă degradare de-a lungul celei de a doua jumătăți a secolului XX, din cauza dezinteresului manifestat de autoritățile comuniste față de aceste valori culturale, peisagistice și dendrologice. Puține au putut fi salvate, în special cele administrate de instituții de profil, ca de exemplu parcurile dendrologice de la Simeria (jud. Hunedoara), Bazoș (jud. Timiș) și Hemeiuș (jud. Bacău), ajunse în patrimoniul Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Silvicultură (INCDS) “Marin Drăcea”, Arboretumul Dofteana (județul Bacău), administrat de Direcția Silvică Bacău, Parcul Dendrologic Arcalia (jud. Bistrița-Năsăud), aflat în proprietatea

Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca sau Parcul Dendrologic Macea (jud. Arad), deținut de Universitatea de Vest “Vasile Goldiș” din Arad. Acestea se numără printre cele mai cunoscute și științific valoroase arboretumuri din România, remarcându-se prin frumusețea, vechimea și bogăția colecțiilor. Din fericire, în ultimele două decenii, preocuparea și interesul pentru parcurile dendrologice a crescut, ca o necesitate de a pune la dispoziția publicului larg valoarea lor peisagistică, socio-culturală și educațională, ele putând fi exploatate și ca obiective turistice importante, aducând beneficii nu numai proprietarilor sau gestionarilor, ci și comunităților locale.

Pe lângă refacerea peisagistică, amenajarea, întreținerea continuă a acestor parcuri, un aspect important este acela de a avea un inventar cât mai complet al colecției dendrologice, un cadastru verde la zi, alături de necesitatea de a populariza aceste obiective, atât în rândul specialiștilor, cât și al publicului larg, pe plan național și internațional.

În acest context se înscrie recenta publicație a doamnei Ioana-Maria Pleșca, doctor în silvicultură și cercetător științific al INCDS. Lucrarea publicată la finalul anului 2023 la Editura Silvică, în cele 212 pagini organizate pe 11 capitole, prezintă, pe lângă istoricul arboretumului, și o listă exhaustivă a speciilor de plante lemnoase care se regăsesc în cadrul parcului dendrologic Hemeiuș. Pe lângă descrierea bogatei colecții de arbori care reprezintă principala componentă ce dă valoarea științifică incontestabilă a arboretumului, lucrarea oferă cu generozitate și o listă de specii ierboase care cresc spontan în acest parc, o abordare cu totul nouă în astfel de monografii. Tot pe această linie se înscrie și prezentarea colecției de trandafiri (rozarium), respectiv realizarea cadastrului verde și a hărții digitale detaliate a parcului. Acestea din urmă reprezintă practic inventarul digital al colecției de arbori, fiind o bază de date cu harta arboretumului în format GIS. Inventarul digital va putea fi actualizat în mod succesiv și va permite accesul rapid la informații.

Complexitatea aspectelor prezentate și detaliile științifice fac ca lucrarea să fie mai mult decât o monografie clasică, o simplă descriere a parcului Hemeiuș, ea devenind astfel un document științific valoros și un instrument de lucru util viitoarelor generații de cercetători și pasionați în diverse domenii aplicative ale științelor naturii (horticultură, silvicultură, peisagistică etc.), care doresc să studieze și să prelucreze mai departe informațiile privind colecția dendrologică.

Ca parte esențială a lucrării, Capitolul 4 - Istoria Arboretumului Hemeiuș dezvăluie aspecte importante privind istoricul acestui parc. Astfel, arboretumul a fost înființat în urmă cu mai bine de 140 de ani, pe scheletul unei păduri naturale, prin introducerea succesivă de noi specii, în principal exotice. Păstrând moda acelor vremuri, proprietarii domeniului au decis reorganizarea unei suprafețe de 50 ha în lunca râului Bistrița și înființarea arboretumului "...în anul 1879, când la cererea prințesei Lucia, a fost chemat din Germania specialistul Christian Adolf, care urma să administreze întinsele păduri ale domeniului și să îmbogățească parcul în noi specii." (pag. 19). Reorganizarea teritoriului și plantările cu specii exotice au durat până în 1913.

Capitolul include, de asemenea, istoricul familiei nobiliare și al întregului domeniu pe care a luat naștere acest arboretum, dar și istoria și descrierea detaliată a conacului construit între anii 1864-1866 în incinta parcului. Cu timpul, conacul devine simbolul parcului și este denumit „Castelul Roșu”, datorită exteriorului zidit din cărămidă roșie, material de construcție la modă în acele vremuri. Acest edificiu arhitectural, denumit „...Ansamblul Cantacuzino-Paşcanu-Waldenburg, se află înscris în Patrimoniul cultural național al României, pe lista Monumentelor istorice din județul Bacău – cod BC-II-a-A-00851, fiind considerat unul din cele mai importante obiective din zonă.” (pg. 23).

Perioada 1945-1954 marchează un moment de decădere a colecției, întrucât parcul a fost neglijat cu desăvârșire. În 1954, parcul ajunge

în patrimoniul Ministerului Silviculturii, apoi în administrarea Institutului de Cercetare și Experimentație Forestieră (ICEF, predecesor al INCDS), iar în octombrie 1955, în subordinea acestuia, ia ființă Stațiunea Silvică Hemeiuș, responsabilă directă a colecției dendrologice. Tot în acest capitol se menționează că în anul 1989 este elaborat primul studiu monografic, în care este inclusă și prima hartă a Arboretumului Hemeiuș. Conform acestuia, lista taxonilor inventariați cuprindea 1346 specii de arbori, arbuști și liane, situându-se pe locul al doilea la nivel de țară și pe primul loc în regiunea Moldovei, privind bogăția colecției.

La exact o jumătate de secol distanță, în 2005, este redactat un nou studiu monografic (autoare ing. Maria Rațiu), dar acesta rămâne nepublicat. Lucrarea conține o reactualizare a inventarului speciilor, care „...din păcate indică o evoluție regresivă a colecției (numai 1060 taxoni), la baza pierderilor de specii fiind mai multe cauze printre care se numără: scăderea nivelului pânzei apei freatice, seceta, căderile abundente de zăpadă, gerurile puternice etc.” (pag. 21).

Partea principală a volumului este reprezentată de Capitolul 8, intitulat Vegetația, în care sunt prezentate colecțiile de arbori, de trandafiri, flora ierboasă spontană și cadastrul verde al Arboretumului Hemeiuș. Aflăm că, la momentul actual, colecția cuprinde 831 de taxoni lemnoși (arbori, arbuști, liane) și un rozarium cu 208 soiuri, toate pe o suprafață totală a parcului de 48,37 ha.

Arboretumul Hemeiuș se remarcă printr-un număr relativ mare de exemplare de arbori care ating vârste seculare. Aceștia sunt redați tabelar, menționându-se specia, diametrul, înălțimea, vârsta și localizarea la nivel de parcelă. Din aceste tabele reiese că cele mai impresionante exemplare sunt un plop alb de 218 ani (143,9 cm în diametru și 42,1 m înălțime) și un stejar pedunculat de 168 ani (144,3 cm în diametru și 27,3 m înălțime), dintre arborii autohtoni, respectiv un stejar hibrid (*Quercus x rosacea* Bech.) de 148 ani (125,2 cm diametru și 27,2 m înălțime), dintre arborii exotici.

Inventarul complet al colecției dendrologice se află la finalul lucrării, în Anexa 1 (pag. 75), care cuprinde o listă a tuturor taxonilor (inclusiv cu mențiunea infrataxonilor, hibridilor și cultivarilor), cu localizarea la nivel de parcelă, anul introducerii în colecție, locul de proveniență, cât și arealul natural. Această listă exhaustivă, pe 44 pagini, reprezintă baza de date a colecției, poate cea mai valoroasă parte a lucrării.

Un aspect inovativ al lucrării este reprezentat de inventarul și prezentarea într-un subcapitol separat a florei erbacee spontane, care completează inventarul speciilor lemnoase. Pentru a avea o privire de ansamblu asupra diversității floristice ierboase, s-a întocmit un conspect integral (Anexa 2, pag. 119) al florei ierboase spontane din incinta parcului, care însumează 341 de specii (340 plante vasculare și o specie de mușchi), organizate pe familii botanice, în ordinea alfabetică a familiilor. Din conspect reiese că “în ciuda suprafeței relativ mici ocupate de arboretum, varietatea microhabitatelor existente oferă condiții favorabile dezvoltării unei vegetații erbacee diverse și bogate.” (pag. 42).

Prezentarea colecției de trandafiri, dispusă în interiorul parcelei 5 și în lungul aleilor din preajma Castelului Roșu, se regăsește într-un alt subcapitol. Inventarul din Anexa 3 (pag. 135) cuprinde 208 soiuri, acestea impresionând prin marea diversitate a culorilor.

Un alt subcapitol deosebit de important, care scoate în evidență contribuția practică a autoarei la conservarea colecției, este realizarea cadastrului verde al Arboretumului Hemeiuș, menit printre altele să faciliteze o mai bună gospodărire a acestuia. Cadastrul cuprinde evidența numărului de exemplare (cu/fără etichetă), evidența numărului de specii pe diverse categorii (arbori, arbuști, foioase, rășinoase), evidența exemplarelor cu valoare peisagistică

excepțională, pe specii. În final, autoarea a realizat o hartă a arboretumului pe care figurează toate exemplarele de arbori și arbuști cu numărul de ordine stabilit în catalogul digital al colecției. Părți din această hartă, în forma unor planșe digitale cu scara de 1:500 sunt prezentate la finalul volumului (Anexa 4, pag. 140). Acestea cuprind detalii cu parcelele parcului și cu poziția fiecărui arbore/arbust inventariat și numerotat.

Pe lângă valoroasele informații științifice, cartea oferă și curiozități publicului larg, ca de exemplu faptul că în 1980, câteva cadre din filmul „Dumbrava minunată”, realizat după opera cu același nume a scriitorului Mihail Sadoveanu, au fost filmate în parcul dendrologic Hemeiuș. Regizorul Gheorghe Naghi a ales ca repere în cadrul filmului, în primul rând cei “8 frați” (grupul monumental de arbori de plop alb), dar și micul lac amenajat în incinta parcului.

În final, credem că această monografie întregeste cu succes seria publicațiilor similare monografice asupra arboretumurilor aflate în patrimoniul INCDS (Simeria, Bazoș, Mihăiești), publicate după anul 2005 tot la Editura Silvică. Cartea poate fi achiziționată de pe pagina de internet a editurii: <https://editurasilvica.ro/produs/monografia-arboretumului-hemeius/>.

Prin această recenzie, sperăm să stărnim interesul cititorului pentru acest volum deosebit, recomandarea noastră având ca punct de plecare viziunea optimistă reflectată de gândurile autoarei: „Prin lucrarea de față nu s-a urmărit doar evocarea trecutului, ci și cunoașterea prezentului Arboretumului Hemeiuș, astfel nutresc convingerea că acest nou studiu monografic va marca trecerea la o nouă etapă în evoluția viitoare a colecției.” (pag. 11).

József Pál Frink